

ตามที่เล่าแล้วในบันทึกของวันที่ ๑๙ ก.พ. ๕๗ ว่าในวันที่ ๒๓ - ๒๔ ม.ค. ๕๗ ผมไปร่วมการประชุม วิชาการ “พะเยาวิจัย” ครั้งที่ ๓ ของมหาวิทยาลัยพะเยา (มพ.) โดยที่การประชุมนี้ เน้นที่การวิจัยเพื่อการพัฒนา พื้นที่ โดยท่านอธิการบดีมีนโยบาย “[๑ คณะ ๑ อำเภอ](#)” (เพื่อนำปัญหามาสู่ชุมชน - ปัญญาเพื่อความเข้มแข็ง ของชุมชน) ให้ดำเนินการ โดยมีทุนสนับสนุน และในงานนี้มีการประกวดผลงานและมอบรางวัลด้วย

สกว. มีโครงการ [ABC](#) (Area-Based Collaborative Research) สนับสนุนการวิจัยเชิงพื้นที่ ได้โอกาสไป สนับสนุน มพ. เชียงสถาบัน ให้เกิดการวิจัยเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่พื้นที่ ในลักษณะของการร่วมลงทุน โดย มพ. ตั้งสำนักงานจัดการงานวิจัยนี้ เรียกชื่อว่า ABCreative Center มี ดร. กิตติ สัจจาวัฒนา เป็นผู้จัดการ สำนักงาน โปรด สังเกตนะครับ ว่า มพ. มีทั้งนโยบาย การลงทุน และระบบการบริหารงาน เพื่อให้เกิด การวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ และดำเนินการต่อเนื่อง

ดร. สีลาภรณ์บอกว่า ปัจจัยสำคัญที่สุดคือคน งานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ มีท่านอธิการบดี (ศ. พิเศษ) ดร. มณฑล สงวนเสริมศรี เป็นหัวขบวน สนับสนุนทั้งการให้นโยบาย งบประมาณ และไปติดตามงานด้วยตนเอง ผมได้ค้นคว้ากับท่านแล้ว ว่าในวันติดตามงานในพื้นที่ ๒ วัน ของปี ๒๕๕๗ ผมจะขอติดตามไปเยี่ยมชื่นชมด้วย คือวันที่ ๓ - ๔ พ.ย. ๕๗

คนสำคัญคนที่ ๒ คือ ผศ. ดร. วิบูลย์ วัฒนารัตน รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและพัฒนาคุณภาพ ที่รับนโยบาย ของท่านอธิการบดีมาดำเนินการอย่างเข้มแข็งจริงจัง มี KM เป็นเครื่องมือที่ทรงพลัง และส่งต่อมาที่ ผู้บริหารระดับระดับหน่วยจัดการสนับสนุน คือ ดร. กิตติ สัจจาวัฒนา

นี่คือสถาบันอุดมศึกษาที่ใช้สังคม สนับสนุนการทำงานวิชาการรับใช้สังคม

เข้ามิดวันที่ ๒๓ ม.ค. ระหว่างนั่งรถจากเชียงใหม่ไปพะเยา ดร. กิตติเล่าให้ผมฟังว่า ในช่วง ๒ ปีที่ผ่านมา สกว. ตกลงความร่วมมือกับ มพ. ลงเงินฝ่ายละ ๑ ล้านบาท เพื่อจัดการงานวิจัย ABC ในจังหวัดพะเยา มีผลให้เกิดโครงการวิจัย ๓๕ โครงการ ได้รับเงินสนับสนุน ๑๔ ล้านบาท จากแหล่งต่างๆ มีอาจารย์เข้าร่วม ๑๖๐ คน (กว่า ๑ ใน ๓ ของจำนวนอาจารย์ที่กำลังทำงานอยู่) ซึ่งหมายความว่าอาจารย์เหล่านี้ได้พัฒนาขีดความสามารถด้านการวิจัยไปในตัว

แต่นั่นเป็นเพียงส่วนเดียวของเงินวิจัยที่ มพ. ได้รับ ก่อนใหญ่กว่ามากคือจากงบประมาณแผ่นดิน ปีละ ๓๕ ล้านบาท

ผมอ่านเอกสารประกอบการประชุม “พะเยาวิจัย ครั้งที่ ๓ มหาวิทยาลัยเพื่อรับใช้สังคม” แล้ว เห็นความมุ่งมั่นในการพัฒนาการจัดการงานวิจัยของ มพ. โดยได้จำแนกงานวิจัย ๒๒๖ โครงการ (จากหลากหลายแหล่งทุน) ออกเป็น ๖ ประเด็น อ่านแล้วผมเกิดความรู้สึก ๒ อย่าง (๑) ☐ สมัยนี้มีทุนวิจัย มากกว่าสมัยผมยังทำหน้าที่อาจารย์ อย่างมากมาย (๒) เวลามหาวิทยาลัยเสนอเรื่องการวิจัย ยังคงเสนอแบบเดียวกันกับเมื่อ ๔๐ ปีก่อน ตอนที่ผมไปอยู่ที่ มอ. ใหม่ๆ คือพูดถึงทุน ถึงชื่อโครงการ ไม่ค่อยเอ่ยถึงผลงาน หรือ impact ที่เกิดขึ้น

ผมคิดว่า วัฒนธรรมอย่างหนึ่งขององค์กร ที่จะต้องสร้างขึ้น ไม่ว่าองค์กรเพื่อทำอะไร คือต้องเน้นคุยกันเรื่องผลงาน และผลกระทบที่เกิดจากผลงานนั้น ซึ่งหากต้องการเน้นผลงานวิจัยเพื่อชุมชน ก็ต้องหาวิธีวัดที่ชุมชน ทั้งเชิงปริมาณ (รูปธรรม) และคุณภาพ (นามธรรม)

ตอนบ่ายวันที่ ๒๓ ม.ค. ผมถูกกำหนดให้เข้าฟังการนำเสนอความก้าวหน้าของโครงการวิจัย “พัฒนาคณะเพื่อพัฒนาพื้นที่” และทำหน้าที่ให้ข้อสังเกตเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีโครงการนำเสนอ ๓ โครงการ คือ

๑. วิทยาศาสตร์เพื่อการบริหารจัดการน้ำ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในตำบลจุน จ. พะเยา โดย ดร. สิทธิศักดิ์ ปิ่นมงคลกุล รองคณบดีฝ่ายวิจัย คณะวิทยาศาสตร์ ผลงานนี้ได้รับรางวัลชนะเลิศในปี

๒. การพัฒนารูปแบบการจัดการงานวิจัยรับใช้สังคม โดยเรียนรู้ผ่านศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบการใช้ วัสดุเศษเหลือทางการเกษตร ในชุมชนบ้านไ้ โดย ดร. ศุภลักษณ์ ภูมิธรรมศรี รองคณบดี ฝ่ายวิจัยและบริการวิชาการ วิทยาลัยพลังงานและ สิ่งแวดล้อม

๓. การพัฒนาระบบสุขภาพชุมชนด้านการป้องกันโรคเบาหวานด้วยวิถีล้านนา ต. แม่ใส อ. เมือง โดย ผศ. ดร. ชณิดา ประดิษฐ์สถาพร คณะพยาบาลศาสตร์

ผมฟังทั้ง ๓ เรื่องแล้ว นึกถึงการไปลงพื้นที่ จ. สตูล ที่เล่าไว้ใน บล็อกนี้เมื่อวันที่ ๗ ก.พ. ๕๗ ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญเป้าเดียวกัน คือการออกไปส่งเสริมให้ชาวบ้านรวมตัวกันใช้ข้อมูล เพื่อแก้ปัญหาในชีวิต หรือการทำมาหากินของตน

และยังรู้สึก ว่าอาจารย์ยังถนัดการออกไป “ช่วยชาวบ้าน” หรือไป “ถ่ายทอดความรู้” ไม่ใช่ออกไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชาวบ้าน อย่างที่ผมเสนอในปาฐกถาพิเศษในงานตอนเช้า ซึ่งได้ลง บล็อก แล้วเมื่อวันที่ ๑๙ ก.พ. ๕๗

ผมเห็นด้วยกับข้อคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิท่านอื่นอีกหลายท่าน ว่าโครงการที่ได้ออกไปทำในพื้นที่ เหล่านี้ เป็นการเริ่มต้นที่ดี โดยที่ในขั้นแรกนี้ กิจกรรมยังมีลักษณะเป็นงานพัฒนา ขึ้นตอนต่อไปคือ การฝึกตั้งโจทย์วิจัย และดำเนินการตอบโจทย์นั้น ควบคู่หรือบูรณาการไปกับการพัฒนา ก็จะได้ผลงานวิจัย สายเป็นใช้สังคม

ผมได้เสนอแนะ ๒ ข้อ

๑. เสนอให้หน่วยงานทำหน้าที่ออกไปหาเวทีประชุมกับชาวบ้าน มีเจ้าหน้าที่ที่มีทักษะ ในการหาเวทีประชุม และติดต่อสื่อสารกับชาวบ้าน ภายใต้งานสัมพันธ์แนวราบ เพื่อรับเอาปัญหา และโอกาสพัฒนาของพื้นที่ สำหรับนำมาปรึกษาหารือกันภายใน มหาวิทยาลัย เพื่อกำหนดโครงการที่จะไปทำร่วมกับชุมชนหรือพื้นที่ โดยที่เจ้าหน้าที่ ของหน่วยงานนี้ จะช่วยทำงานลดภาระหลายๆของอาจารย์ ในการทำงานพัฒนาพื้นที่

๒ เสนอให้ทำ Mapping ข้อมูลของพื้นที่ เป็นฐานข้อมูลสำหรับการทำงานพัฒนาพื้นที่ ของมหาวิทยาลัย อย่างที่ สกว. เคยสนับสนุนให้ มรภ. จำนวนเกือบ ๒๐ แห่ง ทำ เมื่อ ๑๖ ปีที่แล้ว และ มรภ. อุดรดิตถ์ ทำได้ดีที่สุด เป็นพื้นฐานให้ มรภ. อุดรดิตถ์ มีความเข้มแข็งในการทำงานพัฒนาพื้นที่มาจนปัจจุบัน

วิจารณ์ พานิช

๒๔ มี.ค. ๕๗